

27.06.2014

Valtiovarainministeriö

Viite Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 04.06.2014
(VM035:00/2014)

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista

Lounais-Suomen aluehallintovirasto pitää asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien sekä poikkihallinnollisten ja monialaisten toimintamallien kehittämiseen sekä päällekkäisten toimien vähentämiseen pyrkiviä kokeiluja kannatettavina.

Kokeilut kytkeytyvät kuntauudistuksen tukemiseen, mutta menevät merkittävilta osin aikataulullisesti päällekkäin Sote-uudistuksen valmistelun kanssa. Tämän vuoksi erityisesti kuntien toiminnan valvontaa koskevia kokeiluesityksiä on tarpeen synkronoida Sote-uudistusta valmistelleen parlamentaarisen ohjausryhmän ratkaisuun (25.6.2014) Sote-järjestämislain keskeisistä linjauksista, jatkotoimenpiteistä ja jatkovalmistelun aikataulutuksesta samoin kuin aluehallintovirastojen ja Valviran työnjakoa ja yhteistyötä kehittämistä pohtineen työryhmän esityksiin (28.5.2014).

Jatkovalmistelun ja kokeilujen onnistumisen kannalta tulisi myös kiinnittää huomiota erityisesti yhteisiin palvelusuunnitelmiin liittyviin salassapitokysymyksiin, indikaattoriperusteisen valvonnan tarkempaan sisältöön sekä yksityisten sosiaalipalvelujen lupia koskeviin muutoksiin.

Kuten hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissakin todetaan, sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välinen tietojenvaihto on monimutkaisesti säännelty ja on käytännön toimijalle vaikeasti hahmotettava. Tähän saakka esitetyissä luonnoksissa ao. lainsäädännön uudistamiseksi ei ole esitetty muutoksia näihin seikkoihin eikä myöskään tässä kokeiluihin liittyvässä luonnoksessa. Tämän käytännön toiminnan ja sen valvonnan kannalta olisi ollut suotavaa integraatiokokeilun yhteydessä pyrkiä selkiyttämään tilannetta lainsäädännöllisesti esimerkiksi yhteistä potilastietorekisteriä (terveydenhuoltolain 9 §) vastaavalla tavalla, jossa yhteisen palvelusuunnitelman käyttöalalla asiakkaan antama lupa tietojen luovuttamiseen eri toimijoille olisi perustunut oletettuun suostumukseen, joka asiakkaan on mahdollista nimenomaisella

tahdonilmaisulla kumota. Nykysäännösten puitteissa erityisesti terveydenhuollon oma-aloitteinen tietojen luovutus sosiaalihuollolle on hyvin rajattua, jolloin tiedon- saannin on perustuttava sosiaalihuollon nimenomaisiin yksilöityihin pyyntöihin tilan- teissa, joissa suostumusta asiakkaalta ei saada. Järjestelmä työllistää varsin paljon suostumusten hankkimisessa ja voi olla omiaan hidastamaan kokeilun varsinaisen tarkoituksen toteuttamista.

Indikaattoriperusteisen valvonnan ajatus, eli painopisteen siirtyminen ennakoivaan sekä palvelun tuloksiin perustuvaan valvontaan on kannatettava. Luonnokseen sisäl- tyvä lainsäädännöllinen ratkaisu on epätavanomainen, koska kyse on valvojan viran- omaisen laajaan harkintavaltaan kuuluvasta toimintansa sisällön suunnittelusta eikä sinänsä siis lain alaan kuuluvista asioista. Tavanomaisesti valvonnan painopisteiden linjaaminen sekä valvontatoiminnan järjestäminen on hoidettu hallinnon sisäisten ohjauksuhteiden puitteissa eikä ole ollut tarvetta lainsäädännöllä muuttaa itsenäis- ten viranomaisien harkintavallan käytön sisältöä. Nykyisenkaltaisista valvontaohjel- mistä on tarkoitus siirtyä yhteen valvontaohjelmaan, minkä johdosta painopisteitä tullaan linjamaan uudelleen yhteisessä valmistelussa. Näin ollen sääntely voi sinänsä jäädä tarpeettomaksi ja jopa rajoittaa tarkoituksenmukaisen valvonnan sisältöä, kun se on sidottu indikaattoreihin, jotka eivät välttämättä kehity samaa tahtia muun val- vontatoiminnan uuden suunnittelun kanssa.

Valvonnan tarkemman sisällön suhteen luonnoksesta käy ilmi pyrkimys näkökulma- muutokseen. Perustelut eivät kuitenkaan tarkemmin käsittele kantelujen suhdetta asiaan. Kantelut ovat yksi osa valvontaa ja niitä ylipäänsä käsitellään vain valvonta- tehtävän nojalla ja sen puitteissa. Yksilöllisissä kanteluissa valvonta on väistämättä nyt linjattua vastoin jälkikäteistä, tapauskohtaista sekä voimakkaasti mikrotason pa- noksiin ja menettelytapoihin puuttuvaa. Kanteluasiassa otettu linjaus on aina myös valvonnallinen yleisen tason linjaus, joten myös tältä osin toimintaa olisi suunnattava uudelleen. Edelleen kantelut muodostavat merkittävän määrällisen osan valvonta- toiminnasta. Viraston näkemyksen mukaan hallintolain syyskuussa 2014 voimaan tu- levaa kantelukäsittelymuutosta olisi syytä peilata suhteessa ko. alan valvonnan sisäl- tömuutoksiin.

Yksityisten sosiaalipalvelujen lupien yhteys kuntakokeiluihin jää epäselväksi. Tiedossa ei ole ollut, että yksityiset toimijat osallistuisivat kokeilutyöhön tai että nimenomaan ennakkollisen lupahallinnon suhteen olisi ollut tässä kohtaa kehittämistarpeita. Lupa- hallinto eroaa olennaisesti tässä suhteessa muusta valvonnasta, koska ennen toimin- nan aloittamista on suurelta osin mahdoton arvioida palvelun tuotoksia, laatua ja lopputulosta. Oikeusharkintaisissa luvissa palvelun tuottajalla on oikeus saada lupa, mikäli kriteerit sen saamiseen täyttyvät ja tällöin on oikeusvarmuuden kannalta eri- tyisen tärkeää, että hakijoille voidaan antaa mahdollisimman tarkkoja ohjeita sen suhteen millaisia vaatimuksia heidän on täytettävä. Tämän vuoksi yhteyttä indikaat- toriperusteiseen valvontaan ei kokeilujen suhteen ole.

Edelleen esitetyt muutokset luvan myöntämiseen ovat epäselviä. Lupien myöntämi- nen määräaikaisena on jo mahdollista, tästä mainitaan myös nykyisen lain esitöissä. Määräaikaisuus on sallittu ja käytetty lupaehto tilanteessa, joissa edellytysten täyt-

tymistä on syytä seurata ja se voi koskea myös tiettyä toimintayksikköä vaikka koko lupa sinänsä on toistaiseksi voimassa. Perusteluista ei ilmene, mitä kokeiluihin tai muuhun liittyvää lisäarvoa saataisiin määräaikaisella toimintayksikkökohtaisella luvalla, jollainen on toki jo nykyisin puitteissa mahdollista myöntää. Samoin määräaikaisuus vain palvelujen (ei toimitilojen) osalta jää epäselväksi. Asiallisesti määräaikainen lupa palvelujen osalta päättyessään estää myös toimitilojen käyttämisen, joten raja on vailla asiallista merkitystä. Tässä suhteessa myös määräaikaisen luvan poikkeuksellinen mahdollisuus silloin, kun toiminta jatkuu edeltäjän tiloissa, jää tarkoitukseltaan avoimeksi.

Perusteluissa ei ole otettu kantaa yksityisten sosiaalipalvelujen yhdenvertaisuuteen. Epäselvistä perusteluista huolimatta ilmeinen tarkoitus on helpottaa luvan saamista kokeilualueilla, jolloin näiden alueiden toimijat asetetaan eri asemaan muun valtakunnan toimijoiden kanssa. Näin ollen esityksellä on yhdenvertaisuusvaikutuksia, jotka tulisi ottaa huomioon. Samoin perustelematta jää, miksi yksityiset terveyspalvelut olisivat kokeilujen yhteydessä eri asemassa. Edellä mainituilla perusteilla yksityiset palvelut olisi syytä rajata kokeilun ulkopuolelle.

Ylijohtaja

Kari Häkämies

Kehittämispäällikkö

Raija Hurskainen